

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

Nye ord, sidene 301–306

Norsk	Morsmål	Setning med ordet
blodig		
å gå med på noe		
å forby		
forbød		
har forbudt		
nedsettende		
bakerst		
forrest		
offentlig		
et tillegg		
en hard kamp		
en seier		
en bot		
å protestere		
en protest		
diskriminerende		
å avslutte		
å inspirere		
å bli inspirert		
opptøyer		
en høyesterett		

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

Eksempelsetninger med noen nye ord. Sett kryss hvis du forstår setningen.

Ord		Forstår
å gå med på noe	Hvis du går med på noe, godtar du noe. Hvis du ikke går med på noe, godtar du ikke dette, du er ikke enig i dette. Sørstatene i USA gikk ikke med på å avskaffe (få en slutt på) slaveriet.	
ned-settende	Hvis du sier noe nedsettende til en person, sier du noe negativt til personen. Du fornærmer, krenker personen slik at personen føler seg mindre verdt.	
bakerst forrest	Hvis du sitter helt bak i en buss, sitter du bakerst. Hvis du sitter helt foran, sitter du forrest.	
offentlig	Dette ordet kan bety flere ting. Hvis staten eller kommunen betaler og driver en skole, er dette en offentlig skole, ikke en privat skole. Hvis en informasjon eller nyhet ikke er gjort offentlig, er den ikke gjort kjent for alle i samfunnet.	
et tillegg	Et tillegg er noe som er ekstra, noe som vi legger til. Hvis du har en jobb og må jobbe ekstra om kvelden, skal du ha et tillegg i timelønnen din. Det kom et tillegg, for eksempel noen ekstra lover, i den amerikanske grunnloven.	
opptøyer 	Dette ordet betyr at folk protesterer og demonstrerer mot noe, og situasjonen blir urolig og kaotisk.	
å inspirere	Hvis en person inspirerer andre, påvirker denne personen andre på en positiv måte. Personen gjør andre motivert. Gandhi inspirerte Martin Luther King jr. til å kjempe på en ikkevoldelig måte. King ble inspirert av Gandhi.	
høyesterett	Et lands høyesterett er den øverste domstolen i et land. Noen rettssaker går helt til landets høyesterett. Det som høyesterett bestemmer, er det som gjelder. Da er saken ferdig.	

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

Spørsmål til teksten

1 Hvor mange svarte slaver var det i USA på midten av 1800-tallet?

2 Hva var en viktig årsak til at det var borgerkrig i USA fra 1861 til 1865?

3 Når ble slaveriet avskaffet (gjort slutt på) i USA?

4 Skriv ned noen stikkord om Jim Crow-lovene.

5 Mange av Jim Crow-statene lå sørøst i USA. Se på dette kartet og skriv navnet på noen av statene i sørøst.

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

6 I mange Jim Crow-stater fikk ikke svarte stemme selv om det stod i grunnloven at alle hadde stemmerett. Gi et eksempel på hvordan de hvite klarte å hindre de svarte i å stemme.

7 Hva er Ku Klux Klan?

8 Hva kjempet NAACP for?

9 Hva bestemte høyesterett i USA i 1954 om egne skoler for svarte?

10 Hva skjedde med Rosa Parks da hun nektet å reise seg for en hvit mann på bussen?

11 Tusenvis av svarte nektet å bruke bussen i Montgomery etter dette. Var dette en voldelig eller en ikkevoldelig protest?

12 Hva bestemte høyesterett når det gjaldt offentlig transport i USA?

13 Gi eksempler på at det kunne være farlig å kjempe mot diskriminering av svarte.

14 Hvem var Martin Luther King jr., og hvordan ville han kjempe mot diskrimineringen av svarte?

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

15 Hva skjedde med Martin Luther King jr. i 1968?

16 I 1964, 1965 og 1968 kom det tre viktige lover som gjaldt diskriminering i USA. Hva gjaldt disse tre lovene?

17 Hvorfor kan vi si at USA også i dag er et land med diskriminering og med store ulikheter?

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

Malcolm X

Malcolm X het egentlig Malcolm Little. Han ble født i 1925 og døde i 1965. Faren var med og kjempet mot rasisme og diskriminering og for like rettigheter for USAs svarte befolkning.

Helt fra han var liten, opplevde Malcolm X diskriminering og rasisme. Ku Klux Klan truet faren og familien flere ganger. Bare fire år gammel opplevde han at hvite rasister brente ned familiens hus. De hvite politifolkene og brannmennene stod bare og så på mens huset brant ned.

To år senere ble Malcolms far funnet død på gata. Familien mente alltid senere at medlemmer av Ku Klux Klan hadde kjørt på ham og drept ham, men politiet sa det var en ulykke. Siden politiet sa at det var en ulykke, fikk ikke familien utbetalt forsikringspenger etter faren.

Moren til Malcolm kom aldri over at mannen hennes var død. Hun ble psykisk syk. Da Malcolm var 11 år gammel, kom hun på et psykiatrisk sykehus. De åtte barna ble sendt til forskjellige fosterhjem.

Malcolm X gjorde det bra på skolen. Men da han var 15 år, opplevde han noe viktig. Han fortalte en lærer at han drømte om å bli advokat. Læreren sa at han bare kunne glemme det, han var jo svart. Han måtte heller bli tømmermann eller noe lignende. Dette førte til at Malcolm droppet ut av skolen. Han flyttet til Boston for å bo sammen med søsteren sin, men havnet i et kriminelt narkotikamiljø. 24 år gammel havnet han i fengsel, han fikk en dom på 10 år.

Mens han var i fengsel, leste han veldig mye. Flere av søsknene hans var blitt muslimer og hadde blitt med i en organisasjon som het Nation of Islam. Dette var en amerikansk muslimsk organisasjon som kjempet for at svarte skulle få sin egen stat i USA. De mente at svarte ikke kunne oppnå frihet, likhet og rettferdighet uten at de fikk sin egen «svarte» stat. De mente også at hvite mennesker var onde. Malcolm X ble muslim i 1948 og meldte seg inn i Nation of Islam.

Da Malcolm X slapp ut av fengselet i 1952, ble han en av lederne i Nation of Islam. Han var en svært dyktig taler. I talene sine sa han ofte at det ikke nyttet å kjempe mot rasismen uten å bruke vold. «Det går ikke an å få til en ikkevoldelig revolusjon,» sa han.

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

I 1963 fikk Malcolm X et dårligere og dårligere forhold til den øverste lederen i Nation of Islam. De var uenige om mye. Malcolm X mistet også troen på lederen da han blant annet fikk vite at lederen, som var gift, hadde fått barn med flere kvinner. Malcolm X mente at han ikke levde som en sann muslim. Året etter gikk Malcolm X ut av Nation of Islam.

I 1964 dro så Malcolm X på flere reiser til Midtøsten og Nord-Afrika. Han dro blant annet på hajj, pilegrimsreisen, til Mekka, og han traff viktige ledere i noen av de afrikanske landene som var blitt selvstendige. Disse reisene ble viktige for ham. Da han kom hjem, var han mer optimistisk og trodde at det var mulig å få en slutt på diskriminering og ufrihet på en ikke-voldelig måte. «Jeg har sett et virkelig brorskap,» sa han. «Disse menneske har fått meg til å forstå at sinne kan gjøre slik at et menneske ikke ser klart. USA kan bli det første landet i verden som får en ikkeblodig revolusjon.» Han ønsket å samarbeide med organisasjoner som kjempet for borgerrettigheter i USA. Men han mente at det var viktig å si at den kampen var en kamp for menneskerettigheter i hele verden. På den måten kunne kampen få støtte fra mange land og fra viktige organisasjoner som FN.

Malcolm X følte seg truet av Nation of Islam etter at han kom tilbake. «Enhver som går mot Elijah Mohammad (lederen i Nation of Islam), setter livet sitt i fare», sa han. I februar 1965 ble han skutt av flere medlemmer av organisasjonen.

Malcolm X sa dette i en samtale med en venn to dager før han døde:

«Jeg snakket med viktige ledere som Nasser (Egypt), Ben Bella (Algerie) og Nkrumah (Ghana). De fikk meg til å forstå hvor farlig rasisme er. Jeg forstod at rasisme ikke bare er et problem som gjelder svarte og hvite. Rasisme har ført til blodbad i nesten alle land på jorda en eller annen gang.

Bror, husker du den gangen ei hvit jente kom inn på restauranten – hun som ville hjelpe oss svarte muslimer og hvite folk å komme sammen – og jeg sa til henne at det var ingen sjanse for dette. Husker du at hun gikk gråtende ut? Jeg angrer virkelig på det. Mange steder i Afrika så jeg at hvite studenter hjalp svarte. (...) Jeg gjorde mange ting som Black Muslim (altså som medlem av Nation of Islam) som jeg angrer på i dag. Jeg var en zombie på den tiden – som alle Black Muslims – noen pekte i en retning og jeg gikk dit de pekte. (...) Det var en gal og syk tid – jeg er glad jeg ikke er en del av det i dag.»

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

Snakk sammen

- 1 Malcom X ble en sint ung mann som droppet ut av skolen og ble en del av et kriminelt miljø. Tror du det han opplevde i barndommen og ungdommen, var viktig for at dette skjedde? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 2 En lærer sa at Malcolm X bare kunne glemme å bli advokat. Hvorfor tror dere læreren sa dette? Hvorfor tror dere at dette fikk Malcolm X til å slutte på skolen?
- 3 Malcolm X forandret seg og sine meninger mye etter reisene han gjorde i Midtøsten og Afrika.
 - a Hva mente han om kampen for borgerrettigheter før han dro, og hva mente han etterpå?
 - b Hva gjorde at han forandret mening?

- 4 Fortell hva dere ser på disse bildene, og hvilke følelser og tanker dere får av dem.
- 5 Martin Luther King jr. mente at det var veldig viktig å kjempe mot rasisme og diskriminering på en ikkevoldelig måte.
 - a Hvorfor tror dere at han mente at det var så viktig å ikke bruke vold?
 - b Hva kan voldelig kamp føre til?
 - c Hvorfor tror dere noen svarte mente at ikkevoldelig kamp ikke nyttet?

BORGERRETTIGHETSKAMPEN I USA

- 6 Jim Crow-lovene ligner veldig på lover du har lært om tidligere i historieboka. Hvilke lover og i hvilket land?
- 7 I 1964 skulle en svart familie, familien Baker, flytte inn i sitt nye hus i en liten by i staten Pennsylvania. Her bodde det bare hvite familier. I to dager demonstrerte hvite mot at familien skulle flytte dit. Bildet viser unge gutter som er med i demonstrasjonene mot at familien skulle flytte inn. Diskuter hvordan så unge mennesker kan få så sterke rasistiske holdninger.
- 8 «USA ble ikke et demokratisk land før i 1965.» Diskuter denne påstanden. Er den riktig eller gal, mener dere? Husk å begrunne meningene deres.

